

Susurluk ve Clinton

HASAN BÜLENT
KAŞGARCİ

Son günlerde Türkiye Susurluk raporunu tartışırken ABD, başkanının aşk dedikodularıyla sarsılmaktadır. Bu iki farklı gibi duran 'sorun'un ortak payda-

sını bulmak ancak İngiltere'nin bir süre önce yaşadıklarını gözden geçirmekle mümkündür.

İngiltere'de de Dışişleri Bakanı James Cook, evliliğinin kötü gittiğini söylemiş, bir süredir birlikte olduğu ve görünmekten kaçınmadığı, hatta kendisiyle aynı protokol muamelesinde bulunulmasını istediği sekreteri - eşi ile karısından boşandıktan hemen sonra evleneceğini açıklamıştı. 'Muhafazakâr'dan öte 'mutaassıp' İngiltere'nin 'malum' basını derhal 'harekete geçmiş' ve bakanının azlını istemişti.

Oysa, ne başbakan böyle bir şeye yanaştı ne de İngiltere'nin ciddi basını böyle bir şeyi kabul etti. Cook'un yanında yer alan iki tarafın da bir tek dayanağı vardı: Kamu alanı - özel alan ayrışması.

Anımsanacaktır, Prenses Diana öldüğünde, özel alan - kamu alanı - basın ilişkisinin sınırlarına dönük bir tartışma doğmuştu. İngiltere'de çok etkili olan bir kurum, Basın Şikâyetleri Komisyonu derhal öne çıkmış, ön almış ve 'özel yaşam' konusuna bir açıklık getirmişti. İngiltere'de basın dünyasının önemli yayın organları ortak bir bildiriye imzalayarak bu özel yaşam tanımını somutlaştırmışlar ve yayınlarında bu sınırı izleyeceklerini karara bağlamışlardı. Dayanakları ise yapılan protokolün 3. maddesinin (i) bendi idi. Buna göre özel yaşam şöyle tanımlanıyordu: "Herkes kendi özel, aile, ev, sağlık ve yazışma yaşamına saygı gösterilmesini istemek hakkına sahiptir. Herhangi bir onaya dayanmaksızın bir bireyin özel yaşamına tecavüz anlamına gelen yayınların mutlaka kanıtlanacağı varsayılmaktadır."

Cook'un sekreteri ve karısı arasında geçen ilişki İngiltere basınında bu çerçevede içinde tartışılmış ve bunun özel alan sınırlarını aşan bir boyutunun olmadığı sonucuna varılmıştır. Kişinin ev ve evliliği ile ilgili sorunlarının, hayatını paylaşmak istediği bir başkasıyla yaşadığı ilişkinin, uluslararası diplomasi alanına taşındığında bile, o sınırlar içinde kaldığı varsayılmıştır. Böyle bir sonuca ulaşılırken iki kavramdan hareket edildiği söylenebilir: Ahlaki ölçütler ve mevcut konumun bir çıkar elde edilmek için kullanılıp kullanılmadığı, üstelik, bu iki kavramın da bir ortak paydası vardır: İktidar! Özel ve kamusal yaşam ayrışmasını tayin eden asıl kavram da budur. Eğer özel bir ilişki, ne kadar karmaşık olursa olsun, elde tutulan kamusal iktidar kullanımından 'masun'sa sorun yoktur; çünkü, ahlaki tartışmayı gerektiren, asıl öteki durumdur.

Clinton'ın, başından geçen aşk maceralarını aşmaya çalışırken dayanaklarını çürüten de, Türkiye'de Susurluk Raporu'nu okurken öne sürülen 'devlet sırrı' kavramının toplumu tatmin etmeyişi altında yatan da budur. Kimse özel bir aşk ilişkisi yaşamayacak diye bir ilke koyulamayacağı gibi elbette her devletin gizli işi olacaktır. Sorun, bunlar değildir. Cevap bekleyen hususlar tartışılan meselelerin elde tutulan iktidarla olan ilişkisidir. Özel bir ilişki, hangi türden olursa olsun, kamusal iktidar kullanılarak mı kurulmuştur? Ya da, kamusal iktidar bir çıkarın sağlanması için mi 'istimal' edilmiştir? Bugün dünyanın birçok yerinde büyük bir duyarlılıkla kovuşturulan 'cinsel taciz' iddialarının altında da aynı dürtü aranmaktadır: Kişi, karşısındakini elinde tuttuğu ve gerçekte kamuya ait bir iktidarı kendi iradesi doğrultusunda kullanarak kişisel bir çıkar sağlamış ya da bunu istemiş midir?

Bugün Susurluk Raporu tartışılırken öne sürülen 'devlet sırrı' kavramını aşmak ve onun sınırlarını tayin etmek bu bağlamda bir şeyi bilmekle kabildir: İktidar devlete değil topluma aittir. İktidar, temsil sistemi aracılığıyla siyasal kurumlara geçirilmiş bir yetki devridir. Bu anlamda siyasal iktidarın dışında soyut anlamda da somut anlamda da bir devlet yoktur; olamaz. Devlet siyasal iktidarının tüm edimlerinin, eylemlerinin ve iradesinin toplamıdır.

Bildiğimiz kadarıyla Susurluk Raporu'nun eksiklerine karşın öne getirdiği budur; Türkiye'de 1993 sonrasında siyasal iktidar elindeki yetkiyi birilerine devretmiştir. Kısacası, kendisine ve topluma ait olmayan bir aracı kurum yaratmıştır ki, işte 'devlet' denen şey odur! Çeteleşme bu yetkinin aktarılması; sır ise bu durumun bizatihi kendisidir. Dolayısıyla, bu ilişkinin sınırladığı hiçbir devlet sırrı olamaz; çünkü, devlete kişinin çıkar parmağı değmiştir; ikincisi, Türkiye'nin çok gereksinim duyduğu sivilleşme bütün bunların açığa çıkması, yani kamusal iktidarın tutulduğu ellerden geri alınıp yeniden topluma iadesidir.